

Cizí jazyk v mateřské škole

[Mgr. Těthalová Marie](#)

Spontánnost, schopnost napodobovat a ochota zkoušet všechno, co se dá. To jsou vlastnosti, které patří k předškolnímu věku. Školáci už tak bezprostřední nejsou.

Podle Mgr. Šárky Dohnalové z katedry anglického jazyka a literatury při PedF Masarykovy univerzity v Brně bychom tuto vlastnost předškoláků neměli promarnit. „Osvojování si jazyka je podvědomý proces. A multisenzoriální přístup mateřské školy ‚simuluje‘ přirozené prostředí,“ zmínila Šárka Dohnalová ve svém vystoupení na konferenci věnované výuce angličtiny v mateřské škole, kterou pořádala jihlavská MŠ Mozaika. Mluvila i o bilingvních dětech, které se naučí mluvit dvěma jazyky právě díky tomu, že oba přirozeně patří do jejich světa. „Mateřská škola může simulovat bilingvní prostředí.“ Poslouží k tomu česky mluvící učitelka a anglicky nebo německy mluvící lektor či maňásek. „Bilingvní děti mají sice pomalejší nástup obou jazyků, ale jsou flexibilnější při tvorbě konceptů a lépe rozlišují sémantické a fonetické aspekty jazyka.“ Tak Šárka Dohnalová zakončila své vystoupení, které bylo plné pojmů z pedagogiky a kognitivních věd.

Zkušenost s výukou cizího jazyka u předškoláků má i Steve Watts, který je „tváří“ školy Wattsenglish. Mluvil o tom, že starší děti a dospělí jsou při studiu cizího jazyka pod tlakem, který předškoláci neznají. Školka je podle něj prostředím, kde se děti mohou uvolnit a kde jim je dobře a čeká tu na ně mnoho zábavných aktivit. K tomu, aby se děti opravdu seznámily s cizím jazykem, aby jim výuka něco dala, je podle Wattse potřeba kvalifikovaný učitel, který je svou praxí zaujatý. Děti totiž jeho zaujetí zrcadlí, takže laxní přístup pedagoga zákonitě povede k tomu, že i dětem bude lhostejné, co se právě děje. Mluvil také o tom, že učitel, který děti seznamuje s angličtinou, by měl mít konzistentní a precizní jazykový projev, což samozřejmě platí i pro další jazyky. Podle Wattse si děti lépe osvojují cizí jazyk v prostředí, kde je veselo, aktivity se obměňují a děti při nich mohou zapojovat všechny smysly. Své vystoupení ukončil myšlenkou, že učitel cizího jazyka by se měl věnovat všem dětem a nemělo by jít o výběrovou aktivitu.

Mgr. Iveta Nečadová, která na konferenci také hovořila o svých zkušenostech s výukou předškoláků, vysvětlila, co se jí v praxi osvědčilo. „Spousta her, aktivit, písniček, zajímavých pomůcek, jednoduchých příběhů... Myslím, že nejdůležitější je motivace, aby děti měly angličtinu rády.“ Zmínila se také o tom, že cizí jazyk bude pro děti přínosem. „Cizí jazyk se stane součástí jejich světa.“ Přirozené prostředí Nejspíše se shodneme na tom, že mateřská škola je pro seznamování dětí s cizím jazykem opravdu vhodným prostředím. Jak ji ale prakticky zorganizovat? Ministerstva školství jsem se zeptala, jakou podobu by mělo mít seznamování předškolních dětí s cizím jazykem v mateřské škole. „Při zařazení cizího jazyka do školního vzdělávacího programu je nezbytné důsledné uplatňování forem a metod, které odpovídají potřebám, možnostem a celkové mentalitě předškolního dítěte, a dodržovat podmínky, které stanovuje Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Osvojování cizího jazyka by mělo být co nejpřirozenější součástí běžného života a činností dětí. V předškolním vzdělávání se nejedná o výuku, ale spíše o seznamování se s jazykem,“ odpověděla mi Jana Holíková z tiskového odboru MŠMT ČR.

Na to, jak by mělo vypadat seznamování s cizím jazykem v mateřské škole, jsem se zeptala i České školní inspekce. Tisková mluvčí Martina Ježková mi zprostředkovala přístup ČŠI k této

problematice. „Česká školní inspekce není metodický orgán, který by určoval vhodné formy a metody seznamování předškolních dětí s cizím jazykem. Nicméně s odkazem na odborné metodické materiály (např. Průvodce metodikou výuky angličtiny v mateřské škole, VÚP, Praha 2006) lze konstatovat, že výuka cizího jazyka by měla mít formu nenásilného začleňování v průběhu vzdělávacího procesu. Při vzdělávání by měla být respektována vývojová specifika dětí a vzdělávání přizpůsobit vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny,“ řekla mi Martina Ježková.

Cizí jazyk by měl učit kvalifikovaný pedagog, jehož jazykové znalosti by měly být na úrovni C1 (podle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky - dokument je ke stažení na stránkách MŠMT ČR). Učitel je pro svého žáka modelem, a tak musí mít dokonalou výslovnost a naprosto přirozeně zvládat cizí jazyk. Pokud mateřská škola nemá kvalifikované pedagogy pro výuku cizího jazyka a rodiče mají o tuto službu zájem, škola může po dohodě se zákonnými zástupci dětí uzavřít smlouvu se soukromou společností (agenturou, jazykovou školou) či lektorem. Bude pak výuka součástí školního vzdělávacího programu mateřské školy? „Vzdělávání v mateřských školách se řídí RVP PV, který nezahrnuje vzdělávací oblast cizí jazyk. To však nevylučuje možnost začlenit cizí jazyk do školního vzdělávacího programu. Mateřské školy, které chtějí umožnit dětem seznamování s jazykem a jeho osvojování, musí mít zařazen cizí jazyk do svého školního vzdělávacího programu, a to i v případě, že výuku vedou docházející lektori nebo rodilí mluvčí,“ tlumočila mi názor MŠMT ČR Jana Holíková.

Česká školní inspekce se k této otázce také vyjádřila. „Pokud škola zařadí výuku cizího jazyka do svého školního vzdělávacího programu, musí ji sama zabezpečit a vzdělávání je bezplatné. V tomto případě jde o vzdělávání podle školského zákona. Odpovědnost za děti nese ředitel školy a příslušní pedagogové školy. Pokud mateřská škola v rámci nadstandardních aktivit (nad rámec školního vzdělávacího programu) službu vzdělávání v cizím jazyce zprostředkovává (přes agenturu, jazykovou školu apod.) nebo i poskytuje, nemůže být tato výuka hrazena z prostředků ze státního rozpočtu, jedná se pak o výuku za úplatu,“ řekla mi Martina Ježková. Jak je to v takovém případě s dohledem nad dětmi? Kdo za děti zodpovídá? „Při výuce organizované smluvním partnerem (agenturou) učitelky mateřské školy dohled nekonají. Předání dítěte pracovníkovi agentury musí být ošetřeno písemným pověřením od zákonného zástupce dítěte (§ 5 odst. 1 vyhlášky č. 14/2005 Sb.),“ uvedla Martina Ježková z ČŠI. S angažováním externistů souvisí i další otázka, kterou jsem položila ministerstvu školství. Má jazyková škola nebo agentura, jejíž služby si škola objedná, povinnost vycházet při koncipování svého programu z RVP PV? „Vzdělávání musí být v souladu s ŠVP dané mateřské školy,“ odpověděla mi Jana Holíková. K jejímu vyjádření bych doplnila zkušenosti učitelek mateřské školy, které děti seznamují s angličtinou nebo s němčinou. Mluví o tom, že se jim osvědčilo, když náplň jazykových „lekci“ do jisté míry kopíruje program mateřské školy. Když se děti na jaře chystají na Velikonoce, může se podobné téma objevit s určitým časovým odstupem i v angličtině.

Mateřské školy, které do svého programu zařadily cizí jazyk a najímají si na to externisty, zajímá i to, jak by měla být v takových případech výuka zorganizována. Jedná se o službu za úplatu, která není součástí programu mateřské školy. Kdo bude mít odpovědnost za bezpečnost dětí? Je možné, aby například jedna učitelka měla na starost děti, které na jazykové lekce nedocházejí, a připravila pro ně program v souladu se ŠVP, a druhá konala dozor během jazykové lekce? „Odpovídat za děti bude vždy mateřská škola. Organizační zajištění výuky je plně v kompetenci vedení mateřské školy. Je však nutné, aby se výuky účastnil pedagogický pracovník MŠ (podle § 7 odst. 7 školského zákona totiž vzdělávání ve

školách a školských zařízeních zajišťují pedagogičtí pracovníci),“ vysvětlila mi Jana Holíková.

Podle zkušeností lektorů je optimální, pokud výuka probíhá v dopoledních hodinách a alespoň dvakrát týdně. Některé mateřské školy ale narážejí na to, že jim ČŠI tuto organizaci vytýká. Vzhledem k tomu, že předškolní vzdělávání je nepovinné, je ale přece věcí zákonných zástupců dětí, jakou organizaci vzdělávání si pro své děti zvolí. Pokud dítě přihlásí například na angličtinu, počítají s tím, že dítě bude po dobu jazykové lekce v podstatě vyjmuta z předškolního vzdělávání. Jaký je názor ministerstva školství na tuto otázku? „MŠMT ČR doporučuje zařazení výuky jazyků v rámci odpoledních aktivit, a to alespoň dvakrát týdně v krátkých časových intervalech (20-30 minut),“ říká Jana Holíková.

Jaký má na to názor Česká školní inspekce? Martina Ježková mi sdělila, že pokud je výuka cizího jazyka aktivitou nad rámec školního vzdělávacího programu, neměla by zasahovat do jeho realizace. „Není vyloučeno, aby kroužky ve výjimečných případech probíhaly i dopoledne, ale nesmí to být na úkor vzdělávacích aktivit stanovených ve školním vzdělávacím programu, na úkor rozsahu a kvality vzdělávání poskytovaného mateřskou školou a běžného provozu školy.“ Zajímalo mě také, zda může Česká školní inspekce kontrolovat a hodnotit činnost externích lektorů. „Česká školní inspekce nekontroluje a nehodnotí činnost vzdělávacích agentur. Zjištěné nedostatky (např. narušení realizace školního vzdělávacího programu v souvislosti s činností agentury) řeší vždy ve vztahu k řediteli školy,“ uvedla Martina Ježková.

Rodičovská očekávání

Když mateřská škola sladí požadavky školské legislativy se zásadami seznamování cizích jazyků, ještě nemá „vyhráno“. Musí totiž také uspokojit rodiče dětí. Rozumný pedagog chápe, že rodiče mají své představy o tom, jak by se jejich dítě mělo učit němčinu či angličtinu. Měl by umět „ustát“ občasné konfrontace s rodiči, kteří mají nereálné představy o tom, co se jejich dítě ve školce naučí. Předškolák po půlročním seznamování se s angličtinou určitě nebude rodičům na zahraniční dovolené tlumočit na hotelové recepci. Také není „automat na slovíčka“, takže rodiče, kteří se z něj snaží vymámit, jak se anglicky či německy řekne to a to, mohou být zklamaní.

V některých mateřských školách, kde se děti seznamují s cizím jazykem, vídám na nástěnkách v šatně seznam slov a říkanky a písničky, s nimiž se děti během jazykových lekcí seznámily. Jinde zase bývá zvykem uspořádat ukázkovou hodinu pro rodiče, kteří se tak mohou přesvědčit o tom, že jejich dítě reaguje na pokyny v cizí řeči a umí spoustu říkanek nebo písniček. Rodičům, kteří si představují, že výuka bude vypadat jako za našich školních let, pak pedagog musí donekonečna opakovat, že dril izolovaných slovíček a gramatiky nemá v seznamování předškoláků s cizím jazykem co dělat.

Tipy pro pedagogy

Puzzle, jimiž lze procvičovat názvy exotických zvířat nebo jednotlivá povolání, se dají využít k různým hrám. Děti si mohou například z krabičky vytáhnout jeden dílek skládky a pak předvádět pohyby zvířete nebo činnosti, které jsou typické pro určité povolání. Puzzle Heads and Tails: Jobs Puzzle a Heads and Tails: Jungle Puzzle jsou k dostání na www.anglictina-hry.cz.

Metodika, kterou napsala zkušená lektorka Iva Hennová. Děti by měly brát seznamování s cizím jazykem jako hru, na kterou se vždy těší. Autorka proto připravila řadu her a činností, které výuku obohatí a vnesou do ní prvek zábavy. Hry a činnosti vycházejí z běhu ročních období a některé hry děti seznamují s tradicemi britské kultury. Kniha je k dostání na obchod.portal.cz.

Karetní hra pro malé i velké. Na každé kartě je vždy obrázek, číslo a popis obrázku v angličtině (např. four blue socks, two red strawberries). První hráč otočí vrchní kartu, položí ji před sebe obrázkem nahoru a snaží se k ní najít odpovídající kartu ze svých šesti (ty spoluhráčům neukazuje). Musí se shodovat buď barva čísla, nebo počet předmětů na kartě. Hru Maisy Card Game zakoupíte na www.anglictina-hry.cz.